

Nr. 9(97)

Bazūne

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2019. gada 2. septembris

SIMTGADES PROJEKTS NOSLĒDZIES

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Noslēdzies sešu mēnešu pasākumu cikls «Klusie vēstures veidotāji». Sajūtas divējādas. No vienas puses gandarījums par padarīto darbu un projektā iesaistītajiem cilvēkiem, bet no otras — nepabeigtības sajūta. Galvenokārt tas ir tādēļ, ka no uzrunātajiem 15 sponsoriem neviens neatsaucās aicinājumam atbalstīt novadpētniecības grāmatas «Klusie vēstures veidotāji. Ievērojami cilvēki, par kuriem skaļi nerunā» izdošanu papīra formātā. Šobrīd ir jāiztieks ar grāmatu digitālā veidā. Tomēr liels prieks ir par to, ka grāmatas iznāca pielāgotā formātā un ir pieejama lasītājiem arī audio formātā, Braila rakstā un palielinātā drukā. Lai vai kā, taču grāmata noteikti ir nozīmīgs pienesums vēstures saglabāšanā.

Izsakām lielu paldies mūsu sadarbības partneriem Latvijas Neredzīgo biedrībai, Strazdumuižas internātvidusskolai – attīstības centram vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem, Latvijas Neredzīgo sporta savienībai un diviem nozīmīgiem projekta dalībniekiem, bez kuriem šī grāmata nebūtu iespējama. Tā ir korektore Anita Monozova, kuras darba pieredzes nepieļāva kompromisus nedz faktu pareizībā, nedz vēstījuma literārajā kvalitātē. Otrs dalīb-

nieks — dizaineris, fotogrāfs un maketētājs Vitālijs Vinogradovs, kurš bija ļoti pacietīgs ar maniem kā redaktore norādījumiem un labojumiem. Viņa mākslinieciskais redzējums novērtējams gan pašu uzņemtajās bildēs, gan grāmatas vāka dizainā. Paldies arī visiem autoriem, kuri nenobijās un iemūžināja ievērojamu cilvēku atstātās pēdas šīs grāmatas lappusēs.

Tagad viss ir atkarīgs no lasītājiem un vēstures pētniekiem. Vai viņi sadzirdēs šo cilvēku ieguldījumu un turpinās arī viņus daudzina? Vai tomēr atkal aizmirsīs? Vai beidzot Latvijas grāmatniecības vēstures lappusēs parādīsies grāmatu Braila rakstā izdošanas fakts? Vai turpinās tās neuzskatīt par vērā ņemamām grāmatām?

Projekta ietvaros Latvijas valsts simtgades informācijas centrā Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Draugu telpā tika izveidota fotoizstāde un taustāmā izstāde ar Braila raksta un audiogrāmatu attīstības lieciniekiem. Fotoizstāde LNB telpās būs apskatāma līdz 30. septembrim, taču taustāmā izstāde — līdz 17. septembrim, jo vēlāk tiks pārvietota uz Latvijas Neredzīgo bibliotēkas semināru telpu.

Vēlāk fotoizstāde ceļos pa mūsu bibliotēkas filiālēm un citām ieinteresētām bibliotēkām.

Atgādinām, ka projekts tika realizēts ar Valsts Kultūrkapitāla fonda mērķpro-

grammas «Latvijai — 100» atbalstu. Izdotā grāmata būs pieejama Latvijas Neredzīgo bibliotēkā un tās filiālēs.

Ir sācies jauns mēnesis un jauns mācību gads. Bibliotēka sveic visus skolotājus un viņu audzēkņus ar pirmo septembri un novēl, lai mācību procesa laikā iedvesmu un jaunas atziņas gūst abas puses. Un kur gan tās labāk iegūt, ja ne grāmatās. Tāpēc aicinām biežāk apmeklēt bib-

liotēku, kur interesanto un nozīmīgo grāmatu klāsts palielinās ar katru mēnesi. Turklāt **bibliotēka ar 2. septembri atsāk darbu arī sestdienās.**

Ar septembri aizsākas arī rudens. Tāpēc bibliotēkā drīzumā būs dažādas izstādes par rudens tēmu. Šis ir viskrāsainākais gada mēnesis, tāpēc aicinām to izbaudīt dodoties dabā, vārot ievārijumus vai konservējot dārzeņus, kā arī lasot labu grāmatu.

IESKATS GRĀMATĀ

INTERNETS UN REALITĀTE (nobeigums)

Edijs Fuksis

Braila raksta nodaļas atbildīgais redaktors

Patiesībā katrs paustais vārds vai darbība virtuālajā vidē tiek pamanīta.

Ļoti maldīgi ir domāt, ka internetā mēs varam palikt anonīmi. Mēs varam salīdzināt izpausmes uz ielas vai kādā sabiedriskā vietā. Mēs taču tur neejam ārā kaili, vai nepiedienīgi neuzvedamies publiskā vidē, taču nez kādēļ daļai sabiedrības šķiet, ka mēs to drīkstam darīt internetā un mūs nekad neatradīs un nekas par to nebūs.

Mūsdienās lietas ir daudz vieglāk pamanīt, kā arī manipulēt ar cilvēkiem nekā tad, kad mēs vienkārši izgājām uz ielas bez telefona. Agrāk, ja kāds mūs kaut kur ieraudzīja, tad tas bija šeit un tagad, taču šobrīd tas paliek interneta dzīlēs. Kaut kad tas viss var uzpeldēt. Jābūt atbildīgiem par to, ko darām.

Vēlos padziļināti pievērsties jautājumam par virtuālo vidi un viltus ziņām.

Lai pievērstu sabiedrības uzmanību tam, ka medijos, īpaši, interneta vidē, mēdz kļīst safabricēta un melīga informācija, Valsts

kanceleja savulaik rīkoja izglītojošu kampaņu «Medijs nav komēdijs». Tās video rullīšos tika izceltas galvenās viltus ziņu pazīmes, piemēram, skandalozi, šokējoši fakti bez atsaucēm uz konkrētiem avotiem.

Viltus ziņas ir aktuāla problēma visos vecumos. Liela daļa jauniešu paši atzīst, ka internetā dalās tālāk ar ziņām, iepriekš tās nepārbaudot, savukārt vairāk nekā puse senioru ir pārliecināti — ja kaut kas ir rakstīts avīzē, izskan radio vai televīzijā, tā noteikti ir patiesība.

Parunājot ar saviem paziņām un draugiem, daudzi norāda, ka ar viltus ziņām nekad nav saskārušies, domājot, ka viss, kas ir publicēts, tā ir patiesība. Es gan pats par sevi nevaru teikt, ka nekad... Protams, cenšos analizēt informāciju, ko iegūstu internetā, taču iekrist neparedzētās lamatās mūsdienās var ikviens.

Par viltus ziņu izplatīšanu dažkārt var saņemt sodu arī Latvijā dzīvojošie. Tā notika, kad kādas vasaras beigās tika aizturēts vairāku nepatiesas informācijas interneta vietņu personāžs, Niks Endziņš.

Mūsdienās starp cilvēkiem sāk veidoties jauna veida attiecības. Tas notiek dēļ sociā-

lajiem tīkliem. Izmaiņas sabiedrībā ir jūtam.

Es, piemēram, kaut ko stāstu, bet, vienlaicīgi ieskatos telefonā, un tas ir viss, ko apkārtējie redz. Mēs varam par to ilgi un plaši diskutēt, bet, manā skatījumā tas nav ne slikti, ne labi, tā vienkārši notiek, mēs dzīvojam steidzīgajā laikmetā. Virtuālajā vidē notiek ļoti daudz lietas. Par notikumiem dažādās pasaules valstīs mēs daudz ātrāk uzzinām no sociālajiem tīkliem, sabiedrība ir kļuvusi daudz pieejamāka, bet tajā pašā laikā arī daudz manipulējamāka. Šādi var runāt bez apstājas un gan aizstāvēt, gan noliegt šīs lietas un visiem par to būs ko teikt.

Pirmais lielais viltus ziņu burbulis bija Breksits, vēlāk — Tramps. Pirmais, ko žurnālisti savulaik pamanīja bija Krievijas propaganda. Arī Latvijas pētnieciskie žurnālisti novēroja, kā tiek manipulēts ar informāciju, izmantojot sociālos tīklus un interneta lapas, un rakstīja par to, bet neviens tam īsti nepievērsa uzmanību. 2016. gadā par to uzrakstīja «*Washington Post*» un «*The New York Times*», un pēkšņi visa pasaule to ieraudzīja. Jācer, ka ar Trampa ievēlšanu daudzi beidzot ir sapratuši, ka kaut kam ir jāmainās. Nez kā tas tiks izmantots turpmāk? Šobrīd, piemēram, *Facebook* izstrādā algoritmu, kā ierobežot viltus ziņas. Gan jau būs noteikumi vai regulas, kas centīsies turēt roku uz pulsa, vērtējot saturu internetā. *Facebook* jau šobrīd pats, pirms to kāds sāk kontrolēt, mēģina kaut ko piedāvāt ar domu, ka tad šis regulējums būs mazāks. Ja ir runa par negatīvām iezīmēm no sociālajiem tīkliem, tad droši vien būtu jāpiemin tas, ka mēs agrāk vienmēr runājām par to, cik ir labi, ka ir daudzveidīgas platformas, kur katram izteikt savu viedokli. Tagad tiešām ikkatrs var izteikt savu viedokli — arī visi pestelotāji un konspirācijas teoriju piekritēji. Var jau novērot, uz cik daudziem cilvēkiem tas rezultējas un cik

ātri šīs ziņas aiziet tālāk. Jau kādu laiku tiek gan rakstīts par mītiem, gan veikta analīze Krievijas propagandas jautājumā. Secinājums: ir cilvēki, kas tic visam, kas ir internetā. Nevar teikt, ka tie visi ir neizglītoti cilvēki. Ir pat dzirdēti gadījumi, no žurnālistu sarunām ar politiķiem, kad kāds deputāts žurnālistei stāsta, ka Norvēģijā incests ir norma un pedofilija ir legalizēta. Kad tiek jautāts, kur tāda informācija ir iegūta, politiķis pilnā pārliecībā atbild, ka Internetā. Kad tiek jautāts resurss, tad izrādās, ka tā ir kaut kāda pagrīdes lapa, kas publicē apzinātas mulķības.

Šeit gan iespējama izskaidrojums meklējams tajā, ka agrāk, lai ienāktu mediju biznesā, bija jāiziet liela atlase. Lai varētu izveidot savu mediju un cilvēki par to uzzinātu, bija nepieciešami lieli resursi un ilgs laiks. Tā rezultātā ne visiem to izdarīt bija pa spēkam, bet tiem, kas to paveica, tad arī ticēja. Savukārt mūsdienās internetā to var izdarīt daudz ātrāk, vienkāršāk un daudz lētāk. Šodien es *Facebook* mierīgi varu sasniegt ļoti lielu cilvēku skaitu, ja būšu ar kaut ko saistošs.

Mūsdienās mediju un politiķu vidū ir modernais jēdziens «medijpratība» jeb cilvēku izglītošana par to, kas ir pilsoniskā žurnālistika, kas ir blogs, kas ir viedoklis un tā tālāk. Tā nav tikai Latvijas mēroga problēma, bet gan visas pasaules. Šeit gan būtu jāatgādina, ka nevajag kaut ko aizliegt, jo tā ir cenzūra, bet vajag sākt stāstīt: «Pārbaudi informācijas izcelsmi, pirms dalies ar šo informāciju!»

Te gan būtu vērts sadalīt jēdzienus, par ko šeit rakstu. Interneta auditorija, pirmkārt, sastāv no lietotāja, kas ir normāls, vienkāršs, precīzi noskaidrojams cilvēks. Otrkārt, tā sastāv no sabiedrisko attiecību speciālistiem, kuri mēdz apzināti maldināt lietotāju.

Ik palaikam mainās interneta lietotāju piesaistes instrumenti, paņēmieni un tak-

tikas, taču lielle principi var darboties gadiem ilgi. Piemēram, kāpēc cilvēki kaut ko patērē — vai kādi ir padziļinātāki iemesli tam, ka cilvēki ar kaut ko dalās. Šie principi nenoveco. Cilvēki grib būt novērtēti. Piemēram, *Facebook* bija redzēts raksts par to, ka Sibīrijā notiks īstas «Bada spēles» uz dzīvību un nāvi. Varbūt tā ir patiesība, iespējams nav. Liela daļa ar šo rakstu nedalījās tālāk, vienkārši nodomājot, ka ir par šo tēmu dzirdēts un viss. Kāds to no teikti ieraudzīja un nodomāja, ka tas ir interesants pavērsiens un padalījās ar pārējiem lietotājiem un gaidīja reakciju un komentārus. Šis personāžs ar ziņu dalījās visdrīzāk ne tāpēc, ka gribētu, lai citi par to uzzina, bet gan visticamāk tāpēc, lai saņemtu atgriezenisko saiti jeb citu lietotāju reakciju.

Bet svarīgākais ir tas — kur tad paliek robeža?

Kā sabiedrībai atšķirt un zināt, ka vēstījuma ievietotājs ir nopietnais medijs, bet citi ir joku mediji?

Pēdējā laikā var manīt dažādas sociālas akcijas. Dažādas aktivitātes ik pa laikam notiek Latvijas bibliotēkās.

Pastāv viedoklis, ka viens no scenārijiem nākotnē varētu būt, ka internets kļūs ļoti personalizēts. Tev būs personīgā identifikācijas atslēga, ar ko tu iesi iekšā internetā, un par jebkuru darbību uzņemsies atbildību. Šobrīd mēs dzīvojam drusciņ tādā bezatbildības laikā.

Tikai rodas jautājums, kurš būs tas pareizais, kurš uzņemsies pārbaudītāja lomu un to lielo gūzmu pārbaudīs?

Ir personiskais viedoklis, ir informācijas avoti, no kuriem tu kaut ko publicē, un tad ir lietas, kurām mēs muļķīgi noticam un bara instinkta vadīti publicējam vai dalāmies ar kādu viltus ziņu.

Atgriežoties pie grāmatā aprakstītā. Kas ir astotnaks? Šķiet to zina visi, kas seko aktualitātēm internetā un sociālajos tīklos, izņemot grāmatas galveno varoni Benu — tikko no kārtējās grupas izmesto nodzērušos mūziķi, kurš pēkšņi ierauga savu seju milzīgā TV ekrānā. Izrādās, ka tas ir sākums divainām medībām uz dzīvību un nāvi, medībām, kurās uzvarētājam tiek piesolīta balva miljonu apmērā. Medījumi ir divi, mednieku — tūkstošiem. Jautājums — kurš šajā spēlītē uzvarēs?

Ceru, ka esmu ieintriģējis izlasīt šo grāmatu, kas Braila rakstā izdota piecos sējumos.

Ar šo rakstu vēlējos sniegt savu viedokli, lai tas būtu vairāk ne kā ieskats grāmatā, bet gan vairāk kā informatīvs vēstījums par laikmetu, kurā mēs dzīvojam, un par to, ka vide mums apkārt, pateicoties tehnoloģijām, ir ļoti dinamiska un dažāda. Arī grāmatā varēs ļoti labi saprast, ka manipulēt ar jauniešiem ir ļoti viegli... Tāpēc uzdosim sev jautājumu — vai mēs tiešām vēlamies darīt kaut ko pret savu gribu, lai iegūtu sev kādu labumu?...

Lai interesanta lasīšana un uz tikšanos grāmatas diskusijā gada nogalē, kad tiksimies bibliotēkā, lai pārspriestu grāmatā «Astotā nakts» aprakstītos notikumus un lēmumus.

BAZŪNE

**Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avīze**

Izdota Braila raksta nodaļā. Iznāk reizi mēnesī.
Redaktore Gunta Bite.

E-pasts: gunta.bite@neredzigobiblioteka.lv

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā Jaunieguvumi

Tālrunis: 67522131

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.